

Лекція 3. Бюджетна політика держави: сутність, складові, організаційно-правові засади забезпечення

За своєю суттю політика є формою ситуативної та суб'єктивно обмовленої реалізації певних владних повноважень і відповідних заходів. Таким чином, державна політика виступає формою реалізації управлінського впливу органами влади на певні процеси або певних суб'єктів. З урахуванням наведених підходів бюджетну політику можна визначити як форму реалізації владно управлінських повноважень держави та органів місцевого самоврядування в сфері публічних фінансів, спрямованих на: оптимізацію місця і ролі державного та місцевих бюджетів в бюджетній системі; забезпечення відповідності пропорцій та ходу формування і виконання бюджетів цілям державної та місцевої соціально-економічної політики; організацію функціонування бюджетного менеджменту в установах публічного сектору; забезпечення можливості функціонування і виконання владних повноважень інституціями держави та місцевого самоврядування. Реалізація бюджетної політики відбувається через бюджетний механізм.

Підходи до визначення поняття «бюджетна політика»

Автори	Зміст
Л. Лисяк [15]	головний важіль визначення основних напрямів впливу державних та регіональних (місцевих) органів влади на досягнення збалансованого розвитку суспільства, відображає суспільно-економічні відносини між людьми у процесі розподілу і перерозподілу ВВП, вироблення, розподілу, споживання суспільних благ і послуг та регулювання соціально-економічних процесів з метою задоволення потреб і розв'язання різноманітних проблем суспільства на основі сталого розвитку
Н. Виговська [3]	у вузькому сенсі– це ефективний макроекономічний інструмент держави, спрямований на забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів і України в цілому; в широкому сенсі – система дій державних (місцевих) органів влади, спрямована на забезпечення регулювання бюджетного процесу, бюджетної системи в умовах трансформації економіки країни
Ю. Глущенко [4]	система заходів і дій органів влади в галузі управління бюджетним процесом на основі концепції розвитку бюджетних відносин у складі загальної економічної політики, спрямована на реалізацію поставлених завдань і цілей з економічного та соціального розвитку.
Т. Латковська [12]	один з основних напрямів економічної політики держави, спрямований на оптимізацію формування доходів і використання фінансових ресурсів держави, підвищення ефективності державних інвестицій в економіку; узгодження загальнодержавних та місцевих інтересів в сфері міжбюджетних відносин; регулювання державного боргу та забезпечення соціальної справедливості при перерозподілі національного доходу

Основні напрями бюджетної політики протягом останніх років розроблені з метою стабілізації національної економіки та формування сприятливого макроекономічного середовища, проведення ефективної бюджетно-податкової політики, дотримання жорсткої фінансової дисципліни, підвищення рівня прозорості та раціональності бюджетного процесу. Проаналізувавши основні прогностичні макропоказники економічного та соціального розвитку України в динаміці з 2017 по 2021 рр. слід відзначити, що головним завданням було створення базових передумов економічного росту через утримання низького рівня інфляції та рівня безробіття, стабілізацію державних фінансів і створення стійкої фінансової системи через оптимізацію податкової та бюджетної політики. Бюджетна політика як складова частина фінансової політики держави є важливим інструментом впливу на валовий внутрішній продукт для досягнення конкретних цілей стабілізації та розвитку економіки держави, тому що ВВП є одним із найважливіших показників розвитку економіки. Він характеризує кінцевий результат виробничої діяльності у сфері матеріального і нематеріального виробництва.

Останніми роками бюджетна політика України поступово переорієнтовується на розв'язання економічних та соціальних проблем із використанням різних методів. Для того щоб бюджетна політика держави була ефективною, необхідно:

- утримання граничного обсягу дефіциту державного бюджету в межах 3% валового внутрішнього продукту;

- збереження з урахуванням податкового законодавства частки перерозподілу валового внутрішнього продукту через зведений бюджет на рівні не вищому, ніж враховано в державному бюджеті України минулих років;

- скорочення боргового навантаження на економіку, у тому числі за підтримки міжнародного фінансування (переважно рефінансування боргу) та

управління боргом, що дасть змогу зменшити виплати, пов'язані з обслуговуванням державного боргу в найближчі роки;

- забезпечення економічно обґрунтованого підвищення розміру мінімальної заробітної плати та посадового окладу (тарифної ставки) працівника першого тарифного розряду Єдиної тарифної сітки з урахуванням фінансових можливостей бюджету;

- встановлення розміру прожиткового мінімуму та рівня його забезпечення на основі зростання показників реального сектору економіки та індексу споживчих цін;

- оптимізація видатків державного бюджету на утримання органів влади з урахуванням зменшення контрольних функцій і приведення кількості контролюючих органів та їх повноважень у відповідність з європейськими стандартами, перегляду системи органів виконавчої влади за результатами функціонального аналізу;

- посилення відкритості та прозорості публічних фінансів шляхом оприлюднення головними розпорядниками бюджетних коштів інформації про стратегічні цілі та досягнуті результати.

Таким чином, *бюджетна політика держави* – це сукупність форм, методів і напрямів впливу державних органів влади та місцевого самоврядування на бюджетні відносини для ефективного функціонування та подальшого розвитку бюджетної системи. Бюджетна політика як складова фінансової політики держави є важливим інструментом впливу суб'єкта розподільчих відносин (органів державної влади та місцевого самоврядування) на об'єкт розподілу (валовий внутрішній продукт) для досягнення конкретних цілей стабілізації та розвитку економіки держави.

Схематично процес взаємодії всіх складових бюджетної політики можна зобразити наступним чином:

Схема взаємодії складових елементів бюджетної політики

У процесі взаємодії всіх елементів досягається основна *мета бюджетної політики* держави - найбільш повна мобілізація фінансових ресурсів та оптимальний їх розподіл між галузями економіки, територіями та соціальними верствами населення для задоволення потреб розвитку суспільства. На цій основі має забезпечуватися стійке зростання економічного потенціалу держави, підвищення її міжнародної конкурентоспроможності.

Бюджетна політика як складова фінансової політики держави проявляється у:

- системі форм і методів мобілізації фінансових ресурсів та їх розподілу між окремими регіонами і галузями економіки;
- складі та структурі доходів і видатків держави та адміністративно-територіальних одиниць;
- механізмі збалансованості бюджетів усіх рівнів;
- встановленні оптимального рівня централізації бюджетних коштів;
- управлінні внутрішнім і зовнішнім державним боргом, стабілізації його оптимального співвідношення до ВВП;
- забезпеченні допустимого рівня дефіциту бюджету (у співвідношенні до ВВП) та визначенні шляхів його покриття;

- досягненні макроекономічної збалансованості;- сприянні розвитку виробництва, підтриманні підприємницької активності та підвищення рівня зайнятості населення тощо.